

“Volem l'Estatut”

Joan Fuster, sobre la manifestació del Nou d'Octubre del 1977, va afirmar: “Ens ha sorprès a tots. Ni el més optimista dels observadors de la vida política local no s'esperava una afluença de tanta gent...” Tenia raó el nostre escriptor. Descriure aquella jornada d'eufòria, situar el fet en el seu context, veure la realitat present, són coses que cal fer ara. Val a dir, però, que cal fer-ho amb una perspectiva que vaja més enllà de les experiències individuals –i, per tant, intransferibles– dels qui vam viure intensament aquella jornada, amb la mirada atenta en qui, per l'edat, no va participar-hi.

Aquelles primeres eleccions. Al juny del 1977 es van convocar les primeres eleccions diguem-ne democràtiques; mort el dictador i en plena reforma pactada entre una part de l'oposició i els postfranquistes, es van convocar unes eleccions a les quals algunes opcions polítiques no van poder concórrer com a partits, perquè els partits situats a l'esquerra del PCE no van ser legalitzats. És així com se'n va deixar fora l'esquerra més radical i el nacionalisme independentista. Van ser unes eleccions a les Corts de l'estat. I hom sabia que la primera tasca seria de caràcter constituent. És per aquesta raó que se'n van excloure els sectors més esquerrans i radicals.

Al País Valencià, durant les eleccions, les ofertes nacionalistes moderades, PSPV i UDPV, i les d'esquerra més radical van continuar fent plantejaments més coherents des del punt de vista d'un projecte de país. No van ser, però, aquests els plantejaments d'UCD, PSOE i PCE. El mateix Fuster va remarcar el fet que els valencians no es decantaren a les ur-

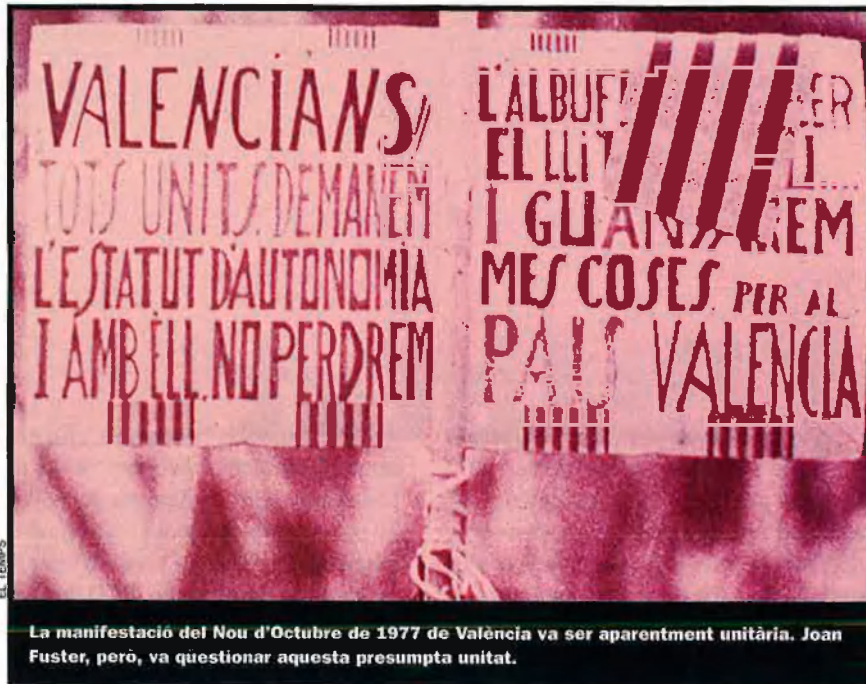
nes per propostes “nacionals”. En aquest sentit, la nit del 15 del juny va ser decebedora: majoria de diputats per a PSOE, un per al partit de Tierno Galván i dos diputats per al PCE. La resta va anar a parar majoritàriament a la UCD de Suárez, i una part minsa a Alianza Popular. L'endemà de la jornada electoral, a les 7 del matí, María Consuelo Reyna invità els representants dels partits a un desdèjuni a la redacció de *Las Provincias*, un rotatiu que ja havia consolidat el seu paper capdavanter com a estendard al País Valencià de l'anticatalanisme orquestrat des de Madrid. Evidentment, els guanyadors de les eleccions, presidits per Josep Lluís Albinana, van ser el centre de la tertúlia.

No podem oblidar, però, que el panorama polític es completava amb uns ajuntaments i unes diputacions en mans dels franquistes, ja que fins el 1979 no hi va haver eleccions municipals. A nivell estatal la majoria al Congrés era d'UCD, la qual formà el primer Govern de Suárez.

Així i tot, les esperances no s'havien esvaït del tot. L'energia acumulada durant els anys d'oposició, el desig d'autogovern i d'un gir cap a l'esquerra ens mantenien en guàrdia. Teníem una amnistia, hi havia una certa llibertat, mancava una constitució, un estatut, un parlament propi, la lluita continuava...

Un Nou d'Octubre amb democràcia. La convocatòria del PSPV, l'MC, i del PSAN, al local dels primers (carrer de l'Almirall, número 7) va unir partits, sindicats, entitats... Hi havia molta diversitat, però a tots ens unia un mateix desig: fer una gran diada com la de Barcelona per forçar el Govern de Suárez.

La tardor de 1977 es va crear una comissió per preparar la manifestació del Nou d'Octubre. Les previsions més optimistes estimaven una afluença a tot estirar de 200.000 persones. La realitat, però, les superaria amb escreix. Sota el lema “Volem l'Estatut” es van concentrar als carrers de València prop de mig milió de valencians.

La manifestació del Nou d'Octubre de 1977 de València va ser aparentment unitària. Joan Fuster, però, va qüestionar aquesta presumpta unitat.

Per tant, coincidíem a fer del Nou d'Octubre l'inici de la institucionalització del fet valencià. Francesc de Paula Burguera, aleshores coalitzat amb el partit de Suárez i diputat a Madrid, va insistir molt en aquesta necessitat, i va encunyar uns dels eslògans de la manifestació: "Suárez cabut, volem l'Estatut."

El sentiment "unitari" va defugir les exclusions. Només els *blaveros* no hi van voler participar. Aquest plantejament va ser útil en un sentit, però va condicionar moltes coses. Es va constituir una comissió organitzadora reduïda, de cinc o sis persones. Les previsions més optimistes calculaven al voltant de 150 o 200 mil persones. La realitat, però, va ser molt diferent. Quant als continguts, va quedar clar inicialment que la primera fila era per als parlamentaris; de la segona a la sisena, per a la resta de representats, i a partir de la sisena, per al conjunt de forces i ciutadans. El manifest reivindicava una autonomia, unes corts i un govern valencians. Es va redactar en termes molt ambigus, però hi havia unitat.

Malgrat la insistència de Vicent Soler, la denominació "Nou d'Octubre, dia nacional del País Valencià" no va tirar endavant, i el lema central va ser "Volem l'Estatut".

'¿Y yo dónde me pongo?' Eren les 17 h. Poc abans d'iniciar la marxa, l'alcalde de l'Ajuntament de València, el franquista Miquel Ramón Izquierdo —posteriorment diputat d'UV—, se situà al centre de la capçalera i s'agafà del braç de la diputada del PCE per Alacant, Pilar Bravo, que no sabia qui era. Vaig anar personalment a parlar amb ell i a comunicar-li que no podia encapçalar la manifestació. Llavors em va dir: "Y yo dónde me pongo?". Li vaig dir que de la fila sis cap enrere, com qualsevol altre ciutadà.

A les 20 h va arribar el cap de la manifestació al lloc final. La presidència s'hi va haver d'esperar durant molt de temps, perquè la marxa s'havia bloquejat de tanta, tantíssima gent que hi havia. Els càlculs donaven una xifra de 700 mil persones. Ja passades les 21 h, Ruiz Mendoza va llegir el manifest, en el qual es reclamava l'Estatut i l'autonomia. Com a anecdòta, cal recordar que alguns militants del PSOE van intentar cantar "l'himne de Serrano". Però els crits van neutralitzar l'intent. Una vegada dissolt l'acte, un grupet de *blaveros* va agrair algunes de les persones que eren a la tribuna, entre les quals hi havia el periodista Jordi Pérez Boix, que va resultar lleugerament ferit.

Malgrat aquests petits incidents, la manifestació va ser un èxit complet. Així es va transmetre a la conferència de premsa que es va fer al local que tenia el PSP (Partit Socialista Popular) a la Gran Via del Marquès del Túria. Es respirava una eufòria absoluta, ja que s'entreveia l'autonomia ben a prop. De fet, poc després, el Govern va crear un règim preautonòmic, en què tenia majoria la dreta, tot i que, quant a diputats, eren minoria. Aquest fet s'explicava perquè els presidents de les diputacions hi eren determinants.

Confusió, ambigüitat. La convocatòria de València, sens dubte, va ser un èxit des del punt de vista quantitatiu. El mateix dia hi va haver dues manifestacions: La "unitària", multitudinària, amb mig milió de persones, i una de més petita convocada pels sobiranistes que va arribar a congregar 10.000 manifestants. La gent de les comarques va envair la ciutat i amb la seua presència feia la impressió que s'havia guanyat la partida. Quan el propi Fuster, dies després, va escriure l'article "L'autonomia, els polítics i el poble", en què va fer alguns retrats de la manifestació, es va veure, però, que també havien mancat unes bases mínimes comunes i un pacte clar. De fet, regnava la sensació d'ambigüitat que, anys a venir —tal com va dir Fuster—, amb l'anomenada "Batalla de València", es va poder confirmar.

Aquella manifestació va servir per a accelerar el camí cap a una preautonomia, i posteriorment, cap a l'autonomia somniada. Tanmateix, aquest procés es va fer com ens havia dit Fuster: amb una dosi considerable de confusió. Molta gent va pujar al carro per pur oportunisme, per controlar el procés o per malmetre la coherència necessària. No hi havia hagut un debat seriós sobre l'autonomia que calia. La manifestació va tenir alguns elements de marcat signe "nacional", i tanmateix hi havia també altres elements que deixaven obertes moltes esclatxes.

A hores d'ara, vint-i-cinc anys d'experiència resistent —dissortadament, resistent— ens permeten una valoració més justa i clara. Sobre l'empenta i les

D'allò a això

De la transició a les Illes Balears, ara, què en queda? Records d'esperances irrealitzades –perquè els promotors se n'han oblidat–, i, sobretot, com a única ideologia, el triomf de l'insularisme rampant que va liquidant les Illes.

Amb precisió historicopolítica, la transició va ser el pas d'un règim (franquisme) a un altre (democràcia) que es produí des de la mort del dictador (1975) a la instauració de la Constitució (1978). A Balears diversos corrents ideològics començaren a bullir tot just va morir Franco i, quan la Constitució fou una realitat, la major part d'aquelles esperances s'havien esvaït, creant-se una duplicitat: ideologia inútil com a impossible referent, i pràctica política contrària al que es diu defensar, que s'ha mantengut fins avui. Així doncs, a les Illes, el panorama polític d'ara no és la continuïtat de la transició, sinó del seu final, el qual és completament diferent del seu inici.

L'any 1976 va ser el de l'efervescència. Aquell any tot semblava possible. Conceptes com economia planificada o autodeterminació eren quotidians en els discursos polítics. A finals del 1976 un líder de l'esquerra autòctona il·lenca deia, després d'anar en viatge amb la Federació de Partits Socialistes a Iugoslàvia, que el règim econòmic de Tito era, adaptant-lo, un excel·lent referent per a Balears. Un altre polític expressà sense embuts que era "científicament" ineludible el "triomf" de les "classes populars" que conduiria al seu "alliberament social" i, també de passada, "nacional". Tots dos són persones conegudes encara, i no val la pena recordar-ne els noms. Simplement són exemples del grau d'efervescència ideològica que es vivia. Tenia relació aquesta minoria po-

lítica tan reduïda amb la realitat social? Doncs no, ni remotament.

Això es veu quan a la tardor del 1976 s'acosta la convocatòria del referèndum per a la reforma política (desembre) i, poc després, quan es convoquen les primeres eleccions (1977). Tot allò que havia estat motiu de debat, ocupació i pre-ocupació política entre les forces més significatives de l'antifranquisme s'esvaeix. Tots es limiten a veure el propi interès partidista. Lògic. Així, dreta, esquerra i nacionalisme opten pel que, més intel·ligentment (o, si es vol, més pragmàticament) la dreta havia fet: crear estructures politicoelectorals i deixar anar els somnis conreats en la imaginació durant la nit franquista.

El 1977 és, doncs, el tall entre el desig i la realitat. A partir d'aleshores tots aquells que tendran aspiracions de poder adoptaran el "pragmatisme" per sobre de qualsevol ideologia que poguessin tenir o haver tengut. És el moment precís en el qual els partits diguem-ne "normals" accepten el punt de trobada entre el vell règim i el nou règim l'inici del qual (les primeres eleccions constitucionals, 1979) és implícitament considerat com a "ruptura" amb tot l'anterior. Els qui així no ho accepten, queden marginats electoralment.

Es va configurant, doncs, una pràctica políticament correcta (una altra cosa són els discursos teòrics i programes d'impossible realització perquè no hi ha cap voluntat de fer-los realitzables) entre to-

ta la *nomenklatura* oficial, la qual engloba els partits que seran els protagonistes de les següents dècades. Fins avui mateix.

Així com es van configurant els partits aquells anys (1977, 1978 i 1979, amb l'extensió fins 1982 en el moment de l'esbucament d'UCD) és com són ara. Per tant, el que queda d'aquella transició és, bàsicament, una estructura política de partits que funcionen pràcticament de forma idèntica. Cap no posa en qüestió cap aspecte essencial del procés configurat a les Illes entre 1977 i 1983 (procés autònom, amb la creació de l'ens preautònom, l'any 1978; l'Estatut, el 1983, i la posada en funcionament de l'autonomia, el 1983).

Potser l'únic tret vertaderament específic de la transició que ha triomfat a Balears és, paradoxalment, la política d'aniquilació de les Balears i la implantació d'un insularisme exacerbada com a negació de la unitat i la fragmentació del poder polític. Allò que resultava patètic el 1976, i que auspiciava la dreta més ultraconservadora, ha esdevingut l'única ideologia de la transició que ha fet fortuna política al llarg dels anys i que ara mateix és marca de la casa: un insularisme rampant que va liquidant a poc a poc les Balears com a unitat política, tot afeblint totes i cadascuna de les illes, cada any que passa més provincianes.

Miquel Payeras

energies que es van manifestar aquell Nou d'Octubre, se situaren les forces que reconduïren el procés cap a un Estatut aigualit i de segona. No sé si haguera estat possible un altre plantejament; ara considere que tot plegat va ser generós i molt ètic, hàbit –aquest darrer– poc útil. El 1977 hi va haver un de-

sig general d'autogovern. Després el procés es va quedar en una preautonomia de cinquena. Però en aquell moment el País Valencià es va mobilitzar.

Cal celebrar, doncs, aquesta efemèride. Però per sobre d'aquesta celebració, cal fer un exercici de reflexió, aprendre de les coses positives i també de les ne-

gatives, dels encerts i de les mancances. Malgrat aquesta manca real de coherència "nacional", és clar que aquella va ser una gran manifestació de valencianitat.

Vicent Álvarez i Rubio

Membre del Consell Valencià de Cultura